

Viulukilpailu putoaa jalustaltaan

**Taru Leppänen
VIULISTI, MUSIIKKI
JA IDENTITEETTI.**

Suomen Etnomusikologisen Seuran julkaisuja 6. Vaasa 2000, 230 s.

Sibelius-viulukilpailua käsittelevät mediatekstit kertovat paljosta muustakin kuin viulunsoitosta ja musiikista. Itse asiassa Taru Leppäsen musiikkitieteen väitöskirjan luettuaan on valmis kysymään toisinkin päin: kertovatko tekstit musiikista yleensä lainkaan?

Leppänen kyseenalaistaa tutkimuksessaan autonomisen musiikkikäsitteilyksen, joka rajaa musiikin muusta maailmasta irralliseksi ilmiöksi. Autonominen musiikkikäsitteily jäsentää musiikin teoksiksi, joiden säveltäjät ovat yksilöllisiä ja vapaita ja joita kuunnellaan vain "musiikkina", siis tietyllä tavalla vain niiden itsensä vuoksi. Klassista musiikkia erityisemmin tuntemattomalle mediatutkijalle ajatus on suorastaan hämmentävä: miten niin musiikki olisi jotenkin autonomista, muista elämän ilmiöistä irrallaan? Elävätkö säveltäjät ja viulistit taikamaailmassa, jossa ei ole koskaan kuultukaan tv-mainoksista tai Beethovenia soittavista kännyköistä?

Lukemisen edetessä alkaa musiikintutkimuksesta ja mediatutkimuksesta kuitenkin löytyä yhteisiä piirteitä. Autonominen musiikkikäsitteily näyttää ainakin jossain määrin vertautuvan elokuvan "auteuriin", joka aikanaan nostettiin jalustalle elokuvateoksen yksilöllisenä luojana. Käsitteilyksen romuttamisesta on kuitenkin jo kulunut vuosia, ja nytkö siis alkavat rapista klassisen musiikin norsunluutornitkin?

Kirjan alkuosassa Leppänen osoittaa vakuuttavasti, kuinka erilaisilla tila-, pukeutumis- ja esiintymiskonventioilla on rakennettu ja edelleen sitkeästi ylläpidetään käsitteilyä musiikin ja muun maailman erillisyydestä. Koko klassisen musiikin koulutus näyttää tähtäävän siihen, että musikko sisältäisi tehtävänsä "puhtaan musiikin" esittäjänä.

Kontrasti on valtava siihen näkökulmaan, joka avautuu, kun lähdetään viulukilpailua käsittelevien lehtijuttujen ja radio-ohjelmien analyysiin. Leppänen on asettanut tutkimustehtäväkseen sen selvittämisen, miten musiikki ja viulistit rakentuvat mediateksteissä ja minkä muiden asioiden kanssa musiikki niissä kytketään yhteen. Apuvälineekseen hän ottaa artikulaatioteorian ja problematisoi sen pohjalta "musiikkiläisen" ja "ulkomusiikkiläisen" välistä suhdetta.

Kulttuurintutkimuksen valtavirtausta noudatellen Leppänen nostaa aineistostaan esiin sukupuolen, kansallisuuden, "rodun" ja etnisyyden rakentumisen viulukilpailuja käsittelevissä teksteissä. Kaikki käsitteitä, joilla ei pitäisi olla mitään tekemistä "itse" musiikin kanssa. Mediatutkimukselle näiden erittelemineen ei paljasta mitään yllättävää, sillä samankaltaisia tuloksia on aiemmin saatu esimerkiksi henkilöjournalismin sukupuolisuutta, onnettomuusutisoinnin kansallisuutta tai Hollywood-elokuvan rodullisuutta käsittelevissä tutkimuksissa. Myöskään menetelmällisesti Leppäsellä ei ole tarjota mitään uusia oivalluksia mediatekstien erittelyyn.

Kansallisuus nousee tutkituista käsitteistä eksplisiiteimmiksi esiin. Sen merkitys on jopa niin keskeinen, että viulisteista puhuttiin ja kirjoitettiin vain hyvin harvoin siten, että heidän kansallisuutensa olisi jätetty mainitsematta. Yksilöiden välinen viulukilpailu esiintyy mediassa kansallisten joukkueiden kamppailuna viulunsoiton parhaimmuudesta kuin jääkiekon maailmanmestaruuskisoissa ikään. Kun pellavapainen Pekka Kuusisto voittaa kilpailun, riemuitsee Aamulehden kuvateksti: "Kultaa Suomelle!"

Sukupuoli mainittiin harvemmin ja etnisyydestä ja "rodusta" puhuttiin eksplisiitisti vieläkin harvemmin. Se, että näitä käsitteitä ei suoraan tuoda mediateksteissä esiin, ei kuitenkaan tarkoita etteikö niillä olisi merkitystä. Kiinnostavaa sitä vastoin on havaita, kuinka toiseus määrittyy sekä populaarikulttuurin että korkeakulttuurin ilmiöissä samojen lainalaisuuksien mukaan. Sillä ketä ovat-

kaan viulukilpailujen toiset? – Aasialaisia naisviulisteja ja "sylimus-tia" pianisteja tietenkin!

Etnisyyden analyysi paljastaa, kuinka samat ominaisuudet saavat erilaisia arvotuksia silloin kun ne liitetään eri etnisiin ryhmiin. Esimerkiksi aasialaiset musikit luokitellaan Sibelius-kilpailuissa huonoiksi viulisteiksi sen vuoksi, että he eivät ole saaneet länsimaista koulutusta sekä siksi, että ovat sitä saaneet. Erona aasialaisen ja suomalaisen viulistin välillä taas on se, että aasialaiset eivät ulkomaillaakaan opi soittamaan kunnolla, kun taas suomalaiset kyllä oppivat.

Yksi Leppäsen tutkimuksen kiinnostava alaluku liittyy musiikkiesitysten kielellistämisen ongelmaan. Musiikkiin ja kirjoittamiseen liittyvistä ongelmista ehkä merkittävin on se, että musiikin on ajateltu olevan kielen tavoittamattomissa. Journalistisia tekstejä analysoidessaan Leppänen joutuukin toteamaan, että toimittajat ovat ilmeisesti vaikeuksissa yrittäessään kuvata kuulemiaan esityksiä. Samoin jopa musikit itse musiikista puhuessaan siirtyvät kuvaamaan sävellysten muotoa ja rakennetta. Löytyisikö tästä kielellistämisen vajavaisuudesta ainakin osaseily sille, että viulukilpailua käsittelevissä jutuissa usein siirrytään puhumaan musikon sukupuolesta, kauneudesta ja hameenpituudesta, kun ei osata puhua musiikista?

MARI MAASILTA

WTC:n jälki-järjestykset

**Turo Uskali (toim.)
MEDIATESTI.**

SYYSKUUN YHDESTOISTA.

Jyväskylän yliopisto: Mediainsti-tuutti 2001. 186 s.

Turo Uskalin ennakkoluuloton yritys koota kirjaksi Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen laaja-alaisuus ajankohtaisen mediatapahtuman tarkastelun puitteissa ansaitsee hatunnoston. Tutkijoiden on toivottavaa osallistua ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun eikä vain kaihella menneitä tapahtumia. Me-

diatesti saikin ilmestyessään joulun alla 2001 runsaasti huomiota lehdistössä. Tosin kirjassa esitetyt pohdinnat eivät juuri nousseet uutisoinnin kohteeksi, vaan kirja siinänsä "ensimmäisen aallon teoksena".

Teoksen kohderyhmä mietityttä. Onko kirja suunnattu toimittajille, toisille tutkijoille vai kenties laajemmalle yleisölle? Teoksen alusta puuttuu johdantoluku, joka avaisi kahdenkymmenenkolmen artikkelin välisen sidoksen lukijalle. Syyskuun yhdestoista ei yksinään riitä liittämään kirjoituksia yhteen.

Kirjan tekstit voi jakaa kolmeen ryhmään. Artikkelien joukosta erottuvat helmet: uusia näkökulmia esittävät ja analyttisesti asioita tarkastelevat tekstit. Tähän ryhmään kuuluvat myös ne tieteellisesti ansiokkaat tekstit, joiden yhteys kirjan teemaan jää kuitenkin hataraksi. Toisena ryhmänä ovat kirjoitukset, jotka sopsivat lehtien mielipideosastoille: mitenkään tieteellisiä tai syvältä asioita luotaavia ne eivät ole. Akanoiden joukkoon sijoittuvat artikkelit, jotka lähinnä referoivat median kerrontaa ja joista puuttuu asioiden analysointi. Tästä kolmannesta luokasta löytyy sekä perustutkinto-opiskelijoiden että tohtorien tekstejä.

Kinnoitavaa on arvioida, miten mediatutkijat analysoivat mediassa työskentelevien toimintaa. Kykenevätkö mediatutkijat sanomaan mitään sellaista, jota toimittajat eivät olisi jo paljon nopeammin aikataululla todenneet? Tästä syystä mediatutkijoiden ajankohtaisista asioista tekemä analyysi on erittäin haastavaa. On hienoa, että myös opiskelijat ovat saaneet kokeilla tutkijan kynsiään. Valitettavasti opiskelijoiden kirjoitukset jäävät lähinnä referoinnin tasolle. Millainen kuva näille opiskelijoille, todennäköisesti tuleville toimittajille, syntyy mediatutkimuksesta? Tältäkin osin kirja ei anna hyvää kuvaa Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen opetuksen ja tutkimuksen tasosta.

Instant-tutkimuksen vaarana on myös mennä sieltä, missä aita on matalin. Mainiossa artikkelissaan Helsingin Sanomien Aasian kirjeenvaihtaja Pekka Mykkänen toteaa, kuinka monet tutkijat analysoivat kansainvälisiä tapahtumia

kotona kahvikupin ääressä, jolloin kuva tapahtumista saattaa olla totaalisesti toinen kuin itse tapahtumien silmissä. Valitettavasti tämän kirjan lähes kaikissa jutuissa on juuri tällainen kahvin maku. Analyysia on tehty kotisohvalla televisiouutisia raportoiden tai omaan sähköpostiin tulleita viestejä tarkastellen. Helppo tutkimus ei ole useinkaan parasta laatua. Parasta tutkivaa journalismia edustaakin juuri Mykkänen kertossaan median kullisien takaisesta elämästä Pakistanissa. Tällaisia juttuja emme ainakaan suomalaisista lehdistä ole juuri saaneet lukea.

Suurinta osaa kirjan artikkeleista leimaa tulkintojen hampaattomuus. Luonnollisesti nopean aikavälin tutkimuksissa aineistot ovat suppeita, mutta silti tulisi pyrkiä jonkinlaisiin perusteluihin johtopäätöksiin. Kirjoittajien varovainen ote ilmenee erityisesti siinä, ettei kovinkaan monessa kirjoituksessa mennä asioiden taustoihin. Ei esimerkiksi kyseenalaisteta sitä, miksi asioista mediassa kerrottiin kuten kerrottiin. Mielenkiintoisempaa kuin todeta eversti Hultin "katseen terästyneen ja pään nyökähänteen" televisiouutisissa olisi pohtia, miksi Hult oli valittu lähettykseen asiantuntijaksi. Lisäksi hedelmällisempää kuin referoida median kerrontaa olisi tuoda esille, mitä ei kerrottu ja miksi. Miksi esimerkiksi sähköpostilistoilla käydyissä keskusteluissa sivuttiin juuri tiettyjä teemoja ja jotkut asiat ohitettiin?

KIRSI KALLIO & JYRKI KÄKÖNEN

Mikko Lehtonen SYYSKUUN YHDENNEN- TOISTA MERKITYS.

Tampere: Vastapaino 2001. 120 s.

Naomi Klein NO LOGO. TÄHTÄIMESSÄ BRÄNDIVALTIAAT.

Suomentaneet Liisa Laaksonen ja Maarit Tiilman.

Helsinki: WSOY 2001. 453 s.

New York oli jo sata vuotta sitten amerikkalaisen poliittisen ja taloudellisen mahdin symboli. Esimerkiksi taitelija Robert Henri (1865-1929) ylisti sen pilvenpiirtäjä tyy-

pilliseksi kaikelle, mitä Amerikka merkitsee. Ne olivat hänen mielestään amerikkalaisen nationalismin ja luovan hengen todellinen ilmenemismuoto. Ei siis ihme, että terrori-isku World Trade Centerin torneihin koettiin paitsi materiaalisena myös symbolisena tuhotekona.

Mikko Lehtonen miettii esseessään niitä merkityksen muodostamisen tapoja, joilla WTC:n romahdaneet tornit alkoivat tyrkyttyä myös meidän yhteiseksi symboleiksemme, ja miten "terrorisminvastaista" rintamaa alettiin huudella kokoon. Esseessä etsitään vastauksia kysymyksiin siitä, keitä olemme *me* ja minkälaisen itsensäanselvyyksien läpi toisia tarkastelemme. Millä tavalla mediassa tarinaa kerrotaan, ketkä sitä kertovat ja millä keinoin? Kulttuurintutkimuksellista tietovarantoa viljellään esseessä ahkerasti, joten satokaan ei yllätä: representaation ja toisuuden teemojahan sieltä alkaa nousta.

Taju siitä, että totuuksina ja varmuuksina esitetyt asiat ovat usein muotoon pakotettuja, on tärkeä. Kun aikaa WTC-iskusta alkaa olla jo reilut puoli vuotta, tuntuu Lehtosen esseestä yhä mehustuvan. Esseeseen ilmestymisen aikoihin teki mieli parahdella, että tornit sortuvat ympäriltämme ja Lehtonen se vain pohtii merkien merkityksiä. Nyt haluttaa veikata, että tämä teksti kestää aikaa merkittävästi paremmin kuin tapahtuneesta kertomaan rientäneet reportaasit, jotka pyrkivät tuottamaan *näin se on*-efektejä. Toki myrskyn silmissä eletty aikakin tekstissä näkyy, ja kautta esseen hämmennys siitä, että mitä tapahtuneista oikeastaan pitäisi ajatella.

Henkilökohtaisuus on esseistikkassa hyve. Lehtonen pommittaa esimerkiksi Yhdysvaltain presidenttiä samankaltaisilla lattapäisyksillä kuin millä tämä on pippuroinut Osama bin Ladenia ja muita "pahan" edustajia. Vaikea on uskoa, etteikö Lehtonen olisi tehnyt tätä kommunaatiotiestä tietien tahdon. Esseestä kumpuava oppi on yksinkertaisuudessaan tämä: *me* emme ole yksin hyvän puolella eivätkä *he* pahan. Me ja he olemme toistamme pääsemättömissä. Todellisuuden ristiriidat eivät ole ul-

